

02.02.2022

POL-2022-9136

Kimmo Ulkuniemi
Poliisitarkastaja

Hallintovaliokunta

U 77/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan allekirjoittamista ja ratifioimista koskeviksi neuvoston päätöksiksi

1 Lausuntopyynnöstä

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen kirjallista asiantuntijalausuntoa asiassa U 77/2021 vp - Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan (jäljempänä lisäpöytäkirja) allekirjoittamista ja ratifioimista koskeviksi neuvoston päätöksiksi.

2 Ehdotus neuvoston päätökseksi

Budapestin sopimus on ainoa tietoverkkorikollisuuden torjuntaan keskittyvä monenvälinen kansainvälinen sopimus ja sen sekä nyt käsiteltävänä olevan Budapestin sopimuksen toisen lisäpöytäkirjan tavoitteet ovat yleisesti ottaen kannatettavia. Tietoverkkorikollisuus on luonteeltaan globaalia ja rikoksenteijät, rikosten uhrin ja todisteena käytettävä tieto voivat sijaita missä tahansa. Tietoverkkorikollisuuden torjunnan kannalta on olennaista, että eri valtioiden lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten toiminnalle on sovittu ja luotu raamit, jotka mahdollistavat viivytyksettömän tiedonvaihdon tietoverkkorikoksia tutkittaessa. Viivytyksettömälle tiedonvaihdolle on tarve erityisesti sen vuoksi, että rikoksissa todisteena käytettävä tallennettu tieto säilyy usein vain lyhyen ajan ja sen vuoksi nopea tiedonsaanti on turvattava kansainvälisillä yhteisillä lainsäädännöillä ja käytänteillä.

Vaikka käsiteltävänä on tässä vaiheessa ainoastaan toisen lisäpöytäkirjan allekirjoitusta ja ratifioimista koskeva asia, otetaan alla kantaa myös joihinkin sopimuksen kohtiin.

2.1 Tilaaajatiedot 7 artikla

Esitutkintaa suoritettaessa tilaaajatiedoilla on esitutkinnan alkuvaiheessa erityisen merkittävä asema. Tilaaajatiedoista e usein sellaisenaan selviä rikoksesta epäillyn henkilöllisyys, mutta tiedot ovat merkityksellisiä, koska niillä voidaan esimerkiksi rajata rikoksesta epäiltyjen piiriä tai ne voivat osoittaa syyllisyyttä tai syyttömyyttä osoittavia seikkoja.

Mikäli tilaaajatiedot voitaisiin ehdotuksen mukaisesti pyytää suoraan palveluntarjoajalta mahdollistaisi se viivytyksettömän tiedonsaannin ilman, että kaikkien pyyntöjen tulisi kiertää palveluntarjoajan sijaintivaltion viranomaisen kautta, joka lisää merkittävästi pyynnön käsittelyaikaa ja mahdollistaa tiedon häviämisen jos tiedon elinkaari on lyhyt. Tilaaajatietojen osalta on tärkeää, että sitä koskevat pyynnöt voitaisiin jatkossa tehdä esitutkintaa suorittavan viranomaisen toimesta. Mikäli kaikkien tilaaajatietojen pyytämisestä ilmoitetaan viranomaisille, on näiden harkittava jokaisessa tapauksessa se, pitääkö pyyntöön suostua ja miltä osin pyyntöön voitaisiin suostua. Tällainen menettely ei muuttaisi nykykäytäntöä.

Tilaaajatietojen hankkimisen osalta on tärkeää, että lainsäädäntö sopijaosapuolilla on yhtenevä ja tiedon pyytämisen ja luovuttamisen prosessit ovat selkeitä. Nykyisin esitutkintaviranomaiset voivat pyytää tilaaajatietojen toimitamista itsenäisesti ja lisäpöytäkirjan allekirjoittaminen ei saisi tarkoittaa nykyisen menettelyn vaikeuttamista, koska lisäpöytäkirjan tavoitteena on sujuvoittaa tiedonvaihtoa tutkinnallisesti haastavien rikosten tutkinnassa. Mikäli esitutkintaviranomainen ei voi jatkossa tehdä tilaaajatietoja koskevaa pyyntöä, olisi varmistettava, että toimivaltaisella oikeusviranomaisella on riittävät resurssit tällaisten pyyntöjen käsittelyyn ja välittämiseen.

Lisäksi olisi vältettävä tilannetta, jossa lisäpöytäkirjan ja valmisteltavana olevan ns. e-evidence lainsäädännön välillä olisi ristiriita tilaaajatietojen luovuttamisen osalta.

3 Artikla 9 hätätilanteissa luovutettava tieto

Poliisi voi nykyisin saada hätätilanteissa tietoa palveluntarjoajilta silloin kun käsillä on esimerkiksi konkreettinen uhka hengelle ja terveydelle. Käytännöt edellä kuvatuissa tilanteissa vaihtelevat palveluntarjoajien ja niiden sijaintivaltion välillä. On ensiarvoisen tärkeää, että jatkossakin ns. hätäpyyntöjen perusteella on mahdollista pyytää ja saada tietoja, joiden avulla voidaan ennalta estää henkeä ja terveyttä uhkaavia tekoja.

4 Lisäpöytäkirjan allekirjoittaminen ja ratifiointi

Budapestin sopimuksen lisäpöytäkirjan tavoitteena oleva tiedonvaihdon sujuvoittaminen on kannatettavaa, mutta on varmistettava, että sopimus on Valtioneuvoston kannassa ilmaistulla tavalla kirjoitettu riittävän joutavasti ja jäsenvaltiot voivat itse suorittaa harkinnan sopimuksen allekirjoittamisesta ja ratifioinnista.

5 Ehdotuksen resurssivaikutukset poliisiin

Poliisin rikostorjunnan kansainvälisen yhteistyön keskuksena toimii Keskusrikospoliisi, Poliisin rikostorjunnan kansainvälisen yhteistyön keskuksena toimii Keskusrikospoliisi, johon mahdolliset resurssivaikutukset kohdistuisivat ensisijaisesti. Yleisesti voidaan todeta, että mahdollisimman suorat yhteydenpidon menettelyt kuorimittavat esitutkintaviranomaisia vähemmän kuin sellaiset, jotka edellyttävät jokaisen tiedonsaantia koskevan pyynnön erillistä arviointia. Mikäli kaikissa lisäpöytäkirjan tapauksissa edellyttäisiin viranomaisten toimintaa ja erillistä harkintaa tiedon toimittamisesta voidaan sen arvioida lisäävän tarvetta lisäresursoinnille poliisissa.

Mikäli tiedon pyytäminen ja toimittaminen edellyttäisi erityisesti tätä tarkoitusta varten luotujen järjestelmien käyttämistä aiheuttaisi tämä järjestelmien kehittämis- ja käyttökustannuksia.

Toisen lisäpöytäkirjan ratifiointin vaikutuksia poliisin resursseihin voidaan arvioida tarkemmin myöhemmässä vaiheessa, kun lisäpöytäkirjaan liittyvät varaukset ja selitykset tarkentuvat.